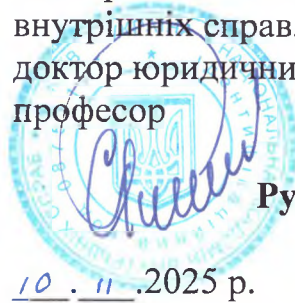

ЗАТВЕРДЖУЮ

Ректор Національної академії
внутрішніх справ,
доктор юридичних наук,
професор

Руслан СЕРБИН

10 . 11 . 2025 р.

ВИСНОВОК

Національної академії внутрішніх справ про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Овсія Дмитра Юрійовича на тему «Кримінально-правові та кримінологічні заходи запобігання ухиленню від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів) у сфері житлового будівництва в Україні», поданої на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право», затвердженої Вченою радою Національної академії внутрішніх справ від 25 жовтня 2022 року, протокол № 14

ВИТЯГ

з протоколу № 5 розширеного засідання кафедри кримінального права від «25» жовтня 2025 року

Присутні:

кафедра кримінального права: т.в.о. завідувача кафедри, кандидат юридичних наук Ткаченко І.М. (голова засідання); професор кафедри, кандидат юридичних наук, доцент Мостепанюк Л.О. (рецензент); професор кафедри, доктор юридичних наук, професор Кришевич О.В. (науковий керівник); професор кафедри, кандидат юридичних наук, професор Вартилецька І.А., (ZOOM); доцент кафедри, кандидат юридичних наук, доцент Симоненко Н.О. (рецензент); старший викладач кафедри, доктор філософії Поштаренко І.В., старший викладач кафедри, кандидат юридичних наук Алексійчук О.М. (ZOOM); старший викладач кафедри, кандидат юридичних наук Колісник С.А. (ZOOM); старший викладач кафедри Любченко Т.С. (ZOOM);

кафедра кримінального процесу: завідувач кафедри, доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України Таран О.В.; професор кафедри, доктор юридичних наук, доцент Іваніцький С. О.; професор кафедри, кандидат юридичних наук, професор Зарубей В.В.;

відділ аспірантури (ад'юнктури) і докторантури: начальник відділу, доктор юридичних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України Тихонова О.В.;

науково-дослідна лабораторія з проблем протидії злочинності навчально-наукового інституту поліцейської діяльності: провідний науковий співробітник лабораторії, доктор юридичних наук, професор Тичина Д.М.;

відділ організації наукової діяльності: головний науковий співробітник відділу, доктор юридичних наук, професор Джужа О.М.;

Були присутні 6 докторів наук та 7 кандидатів наук, 1 доктор філософії за профілем поданої на розгляд дисертації.

Порядок денний:

Обговорення дисертаційного дослідження здобувача кафедри кримінального права Національної академії внутрішніх справ Овсія Дмитра Юрійовича «Кримінально-правові та кримінологічні заходи запобігання ухиленню від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів) у сфері житлового будівництва в Україні», поданого на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право», щодо його рекомендації для попереднього розгляду та захисту у разовій спеціалізованій вченій раді Національної академії внутрішніх справ.

Слухали:

Здобувач Овсій Д.Ю. доповів про результати дисертаційного дослідження. У доповіді було обґрунтовано актуальність обраної теми дисертаційної роботи, визначено мету, завдання, предмет та об'єкт дослідження, структуру роботи та основні її положення. Дисертант сформулював та обґрунтував новизну, теоретичне та практичне значення.

Обґрунтування вибору теми дослідження. Розвитку сектору будівництва безпосередньо сприяють законодавче закріплення засад децентралізації та дерегуляції, запровадження нових підходів до створення прозорих і зрозумілих процедур діяльності забудовників, інвестиційних компаній та інших суб'єктів. Відтак сфера будівництва є важливим чинником забезпечення соціальних потреб населення, серед яких житло, промисловість, інфраструктурна мережа, транспортне сполучення (наприклад, протягом 2015–2024 років житлове будівництво в 78% здійснювали переважно за рахунок залучення коштів фізичних осіб; зареєстровано 95 фінансових установ і створено 424 будівельні фонди, що залучили 29 млрд грн приватних інвесторів у будівництво) [209].

У сфері житлового будівництва зобов'язання щодо сплати податків виникають за результатами вчинення учасниками юридично значимих дій - правочинів у сфері житлового будівництва. У цій сфері правочини відрізняються за суб'єктивним складом та предметом. Такі ознаки правочину (суб'єктивним складом та об'єктами цивільного обороту щодо яких укладаються правочини) визначається база оподаткування. Водночас, забезпечення податкової безпеки у сфері житлового будівництва є ключовою

передумовою відбудови, стабільності державних фінансів і реалізації конституційного права людини на житло. Специфіка будівельного ринку (складні інвестиційні схеми, багатоланкові ланцюги підрядів, різноманітні інструменти залучення коштів) зумовлює підвищені ризики тіньових практик – заниження вартості робіт, розщеплення платежів, використання фіктивних контрагентів, приховування доходів тощо. У таких умовах загострюється потреба у системному поєднанні кримінально-правових і кримінологічних заходів, спрямованих на попередження та мінімізацію ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів) саме у сфері житлового будівництва.

Методологічно складним і практично чутливим залишається відмежування законної податкової оптимізації (tax avoidance) від кримінально караного ухилення (tax evasion), що додатково актуалізує заявлену тематику дослідження «Кримінально-правові та кримінологічні заходи запобігання ухиленню від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів) у сфері житлового будівництва в Україні».

В умовах війни проблема ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів) у сфері житлового будівництва набуває особливої актуальності й актуалізує необхідність детального дослідження на науковому рівні та належного законодавчого врегулювання, адже з європейським вектором розвитку України пов'язаний процес зміцнення та стабілізації фінансової системи.

Згідно з дослідженнями Київської школи економіки, втрати, пов'язані з війною, у житлово-комунальному господарстві становлять понад 1,4 млрд доларів США [266], оскільки значна частина внутрішньо переміщених осіб (45% житла було пошкоджено або знищено) і значна частина громадяни, які тимчасово переміщені за кордон, позбавлені житла, яким вони володіли або користувалися до війни.

Серед завдань плану відновлення Президента України в частині «Повернення громадян, які тимчасово переміщені, зокрема за кордон, та їх інтеграції в суспільно-економічне життя держави» було передбачено, зокрема, стимули щодо житлового будівництва: створення соціального (маневреного) житла, залучення операторів соціального житла, надання пільгового іпотечного кредитування, запровадження механізмів компенсації за знищене або пошкоджене житло. Тому до актуальних соціальних нерозв'язаних питань, що виникли внаслідок знищення сотень житлових будинків бойовими діями, належить необхідність забезпечення громадян, які потребують поліпшення житлових умов. А важливим є здійснення організації будівництва відповідно до житлового законодавства, держава повинна створити належні умови для житлового будівництва, що сприяло б запровадженню належної сплати податків на нерухомість житлового призначення.

Посилену увагу спрямовано на кримінально-правові аспекти ухилення від сплати податків як кримінального правопорушення у сфері господарської діяльності; кримінологічну охорону розглянуто в контексті запобігання кримінальним правопорушенням проти власності у сфері житлового будівництва. Тому досі самостійного комплексного дослідження, присвяченого

питанням кримінально-правової характеристики ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів) у сфері житлового будівництва й ужиття кримінологічних заходів запобігання таким кримінально протиправним діям, у доктрині наук кримінального циклу не здійснено. Тож головним завданням вбачається поєднання здобутків кримінально-правової та кримінологічної наук для проведення поглибленого комплексного дослідження теоретичних і практичних аспектів охорони сфери житлового будівництва в умовах воєнного стану, які могли б забезпечити комплексний підхід до формування та реалізації державної податкової політики.

Вивченням окремих кримінально-правових та кримінологічних питань запобігання ухиленню від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів) у сфері будівництва займалися такі вчені, як Р.В. Білоус, Р.І. Благута, Л.І. Брич, К.М. Брусо, В.В. Буга, А.В. Вавриш, А.А. Вознюк, Ю.А. Дорохіна, О.М. Джужа, О.О. Дудоров, С.О. Журба, А.П. Запотоцький, О.О. Кваша, В.В. Кузнєцов, О.М. Литвак, В.В. Лисенко, О.В. Маслак, А.В. Микитчик, Р.О. Мовчан, С.А. Мозоль, Л.І. Мостепанюк, К.М. Огороднік, В.В. Олійниченко, В.О. Останін, А.В. Савченко, Н.О. Симоненко, А.В. Смиронова, Є.А. Старинець, Є.С. Назимко, В.О. Навроцький, В.І. Осадчий, А.С. Політова, І.М. Попова, О.В. Таран, О.В. Тихонова, Д.М. Тичина, М.І. Хавронюк, С.С. Чернявський та ін.

Доктринальні та прикладні напрацювання зазначених та інших учених мають важливе наукове і практичне значення. Однак у нинішніх умовах, суттєво скоригованих воєнним станом, стратегічних шляхів повоєнної відбудови України, докорінних змін законодавства та правозастосовної практики дослідження кримінально-правових та кримінологічних заходів запобігання ухиленню від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів) у сфері житлового будівництва в Україні потребують поглибленого вивчення задля якісного застосування аналізованої норми чинного КК України. Зважаючи на вимоги законодавчих органів ЄС до України стосовно необхідності узгодження вітчизняного та міжнародного законодавства, подальші перспективні зміни повинні стосуватися і положень ст. 212 КК щодо житлового будівництва.

Результати даного дослідження є основою науково обґрунтованих пропозицій щодо внесення змін до кримінального законодавства України у частині удосконалення норми, що передбачає комплексне дослідження кримінально-правових та кримінологічних заходів запобігання ухиленню від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів) у сфері житлового будівництва в Україні, а також практичних рекомендацій щодо правильного застосування пропонованих положень.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертація виконана відповідно з положеннями Цілей сталого розвитку України на період до 2030 р. (Указ Президента України від 30.09.2019 р. № 722/2019); Національної стратегії у сфері прав людини (Указ Президента України від 24.03.2021 р. № 119/2021); Комплексного стратегічного плану реформування органів правопорядку як частини сектору безпеки і оборони

України на 2023–2027 рр. (Указ Президента України від 11.05.2023 р. № 273/2023).

Робота відповідає Тематиці наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних) розробок Міністерства внутрішніх справ України на 2020–2024 рр. та на 2025–2029 рр. (накази МВС України від 11.06.2020 р. № 454, від 21.05.2024 р. № 326), Плану заходів, спрямованих на виконання Комплексного стратегічного плану реформування органів правопорядку як частини сектору безпеки і оборони України на 2023-2027 рр. (розпорядження Кабінету Міністрів України від 23.08.2024 р. № 792-р); Основним напрямом наукових досліджень НАВС на 2025-2029 рр. (рішення Вченої ради від 30 грудня 2024 р., протокол № 25).

Тему дисертації затверджено рішенням Вченої ради Національної академії внутрішніх справ від 25.10. 2022 р. (протокол № 14).

Мета і завдання дослідження. *Метою дисертації є формування цілісної системи кримінально-правових і кримінологічних заходів запобігання ухиленню від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів) у сфері житлового будівництва.*

Відповідно до поставленої мети необхідно вирішити такі *завдання*:

- з'ясувати стан наукових досліджень проблем запобігання ухиленню від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів) у сфері житлового будівництва;
- надати характеристику сфери житлового будівництва як об'єкт ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів) і кримінально-правової охорони;
- узагальнити іноземний досвід щодо кримінальної відповідальності та запобігання ухиленню від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів) у сфері житлового будівництва;
- встановити об'єктивні ознаки ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів) у сфері житлового будівництва;
- охарактеризувати суб'єктивні ознаки ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів) у сфері житлового будівництва;
- виокремити особливості кваліфікації кримінального правопорушення та звільнення від кримінальної відповідальності за ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів) у сфері житлового будівництва;
- сформулювати концептуальне бачення загальносоціальних заходів запобігання ухиленню від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів) у сфері житлового будівництва;
- розробити спеціально-кримінологічні заходи запобігання ухиленню від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів) у сфері житлового будівництва;
- запропонувати напрями взаємодії контролюючих і правоохоронних органів щодо запобігання ухиленню від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів) у сфері житлового будівництва.

Об'єктом дослідження є кримінальна протиправна діяльність у сфері житлового будівництва в Україні.

Предметом дослідження є кримінально-правові та кримінологічні заходи запобігання ухиленню від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів) у сфері житлового будівництва в Україні.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, що виникають під час запобігання ухиленню від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів) у сфері житлового будівництва в Україні.

Предметом дослідження є дослідження кримінально-правових та кримінологічних заходів запобігання ухиленню від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів) у сфері житлового будівництва в Україні.

Методи дослідження. Для досягнення поставлених мети й задач дисертанткою використано комплекс філософських, загальнонаукових і спеціально-наукових методів, а саме: *компаративістський (порівняльно-правовий)* - для аналізу зарубіжного законодавства і практик кримінальної відповідальності за ухилення від сплати податків у сфері житлового будівництва, виявлення спільних і відмінних рис між підходами України та іноземних держав, а також для встановлення можливостей імплементації релевантних інструментів (розділ 1, підрозділ 1.2; розділ 3); *догматичний (логіко-юридичний)* - для виявлення недоліків та окреслення векторів удосконалення кримінально-правових норм, що регламентують відповідальність за ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів) у сфері житлового будівництва; сформульовано пропозиції щодо корекції диспозиції та приміток до ст. 212 КК України та суміжних складів (розділи 2, 3); *формально-юридичний* - для порівняння норм чинного кримінального законодавства та законопроектів щодо їх змін, для системного тлумачення норм КК, КПК, Податкового кодексу України, а також спеціального будівельного та фінансового законодавства; на цій основі обґрунтовано висновки та пропозиції щодо доповнення/уточнення ст. 212 КК України (розділ 1, підрозділ 1.1; розділ 2); *логіко-граматичний, логіко-семантичний і аналіз словникових визначень* - для поглибленого опрацювання категоріально-понятійного апарату дослідження («ухилення», «оптимізація оподаткування», «фіктивність», «пов'язані особи» тощо), що забезпечило точність дефініцій і однозначність тлумачення правових термінів (усі розділи); *індукція і дедукція* - для побудови загальних висновків на підставі аналізу конкретних схем і кейсів правозастосування; *дедуктивні* – для виокремлення та характеристики критеріїв диференціації кримінальної відповідальності у будівництві на основі співвідношення загального та часткового (розділи 2, 3); *системний і системно-структурний* - вивчення об'єкта як цілісної системи: від детермінант податкових правопорушень у будівництві до архітектури суб'єктів протидії та їх взаємодії (елементи, зв'язки, функції, «вузькі місця») (розділи 2, 3); *аналіз і синтез* - для виокремлення елементів складу злочину за ст. 212 КК України, їх подальшого синтезу у цілісну модель кваліфікації з урахуванням галузевої специфіки житлового будівництва (розділ 2); *діалектичний* - простежити розвиток підходів до криміналізації та запобігання ухиленню в будівництві, виявити суперечності між цілями податкового контролю та гарантіями платника і запропонувати способи їх збалансування (розділи 1–3);

модельовання (кримінологічне та нормативне) - для розроблення інтегрованої системи запобігання (рівні політики, інституцій, міжвідомчої взаємодії), побудови чек-листів ризиків, карт типових схем і проєктів нормотворчих змін – як передумови підвищення ефективності правозастосування (усі розділи); *соціологічний* - анкетування/експертні опитування щодо сприйняття та поширених практик ухилення у будівництві, а також оцінки ефективності інституцій протидії; результати використано для верифікації теоретичних положень і корекції запропонованих заходів (розділи 2, 3); *статистичний і контент-аналіз судової та правозастосовної практики* - узагальнено дані щодо структури правопорушень (частка організованих груп, роль управлінської ланки тощо), проаналізовано судові рішення, процесуальні документи, відомчі звіти з метою виявлення типових помилок кваліфікації й доказування (розділи 2, 3); *ризик-орієнтований підхід* – для пріоритезації контрольних дій і запобіжників у ланцюгах будівельних операцій (індикатори, тригери, порогові значення), що дозволило запропонувати адресні превентивні інструменти для ДПС, БЕБ та інших суб'єктів (розділ 3); *проксеологічний* – для оцінювання ефективності (результативності та якості) запропонованих кримінально-правових і кримінологічних заходів: визначено цілі, показники, критерії, джерела даних і процедури моніторингу впровадження (розділ 3); *принцип простоти (брита Оккама)* - як евристичне правило селекції пояснень і нормативних рішень: за наявності кількох моделей тлумачення та регуляторних опцій перевага надається простішій, достатній та операційно чіткій; застосовано під час формулювання критеріїв відмежування оптимізації від ухилення, проєктування складу злочину й підготовки пропозицій до ст. 212 КК України; *стойчна методологічна оптика (дихотомія контролю)* - для структурування превентивних заходів і процесуальних стратегій: відмежовано сфери, що підлягають безпосередньому контролю правоохоронних органів (виявлення, аналітика, доказування), від тих, що потребують загальносоціальних впливів (ринкова кон'юнктура, макроекономічні стимули); це зменшує регуляторні перевантаження й фокусує ресурси на керованих змінних; *принципи історизму, авторської об'єктивності, системності, всебічності та наступності* - рамка добору методів і джерел; покладено в основу періодизації криміналізації, оцінки міжвідомчих ролей та зіставлення іноземних підходів із вітчизняними.

Емпіричну базу дослідження складають систематизовані статистичні й аналітичні матеріали Офісу Генерального прокурора за 2020–2025 рр. щодо кількості зареєстрованих (облікованих) кримінальних правопорушень по ухиленню від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів) у сфері житлового будівництва в Україні; результати вивчення 300 ухвал, винесених протягом 2020–2025 рр. у всіх областях України.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що дисертація є одним із перших монографічних досліджень, в якому запропоновані кримінально-правові та кримінологічні заходи запобігання ухиленню від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів) у сфері житлового будівництва з урахування умов збройного конфлікту, воєнного стану:

вперше:

– сформовано наукову концепцію запобігання ухиленню від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів) у сфері житлового будівництва, яка ґрунтується на міжнародних стандартах, апробованій вітчизняною і зарубіжною практикою системи кримінально-правових (відповідно до ознак кримінального правопорушення передбаченого ст. 212 КК України) та кримінологічних (загальносоціальні, спеціально-кримінологічні) заходів реагування, із визначенням та впровадженням в діяльність контролюючих і правоохоронних органів комплексу науково обґрунтованих правових, організаційно-управлінських, інформаційно-аналітичних, виховних і поведінкових інструментів спрямованих на сфери житлового будівництва, виявлення та усунення криміногенних (віктимогенних) чинників в умовах воєнного стану, прийняття на цій основі уповноваженими суб'єктами ефективних правових і регуляторних рішень, у тому числі відомчого (міжвідомчого) характеру;

– визначено напрями імплементації іноземних практик запобігання ухиленню від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів) у сфері житлового будівництва: публікації декларацій за податковий період всіма громадянами України (Фінляндія); регулювання ухилення та оптимізації оподаткування (ФРН); проведення аналітичної роботи направленої на виявлення ознак ухилення від сплати податків та надання коментарів до закону про бюджет з роз'ясненням механізмів правових та протиправних дій (кримінальних правопорушень) (Франція); контроль податкових консультантів (Англія, Північна Ірландія); використання принципу роботи служби внутрішніх доходів – максимальні надходження при мінімальних втратах (США);

– доведено, що предметом ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів) у сфері житлового будівництва окрім податків, зборів (обов'язкових платежів) залучених до сфери будівництва, у тому числі й несплачені грошові кошти, що утворилися від об'єктів будівництва, які підлягають оподаткуванню й одержаних від протизаконної діяльності, окрім коштів спільного інвестування, слід визнавати й дериватив (форвардний контракт) як окремий вид товару, а відтак форвардні контракти належать до складу активів венчурного фонду, а доходи отримані від продажу форвардних контрактів є коштами спільного інвестування;

– запропоновані шляхи реалізації загальносоціальних заходів запобігання ухиленню від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів) у сфері житлового будівництва як цілісної системи економічних, правових, політичних, інформаційно-аналітичних та організаційно-інституційних кримінологічних стратегічних механізмів, спрямованих на зниження рівня криміногенності у фінансово-бюджетній сфері, забезпечення податкової та кримінологічної безпеки, формування прозорих і конкурентних умов розвитку будівельного ринку у проекті *Плану заходів запобігання ухиленню від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів) до 2030 року*;

– розроблені кримінологічні заходи впливу під час взаємодії контролюючих і правоохоронних органів щодо запобігання ухиленню від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів) у сфері житлового будівництва

(організаційні, аналітичні, контрольні, інформаційно-профілактичні) з практичною реалізацією у спільному наказі *«Про взаємодію контролюючих та правоохоронних органів щодо запобігання ухиленню від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів) у сфері житлового будівництва»*;

удосконалено:

– поняття «податковий агент» посередник між платником податку і державою, забезпечуючи правильне, повне та своєчасне утримання і перерахування податку до бюджету, а також виконання фіскальної функції контролю за надходженням податкових платежів;

– теоретичні підходи до розподілу ухилення від сплати податків на види: I) «tax avoidance» («податкова оптимізація») – використання платниками податків легальних способів, які дозволяють знизити податкове навантаження; II) «tax evasion» – ухилення від оподаткування в незаконній формі – «податкова девіація», або правопорушення, що пов'язане з використанням способів, які суперечать загальноприйнятим, закріплених законодавством нормам податкової поведінки;

– визначення умов кримінальної відповідальності за ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів) у сфері житлового будівництва, з огляду на особливості податкових відносин й наявністю умислу: несплачені податки, збори й інші обов'язкові платежі мають бути частиною системи оподаткування та введені відповідно до вимог закону; об'єкт оподаткування має бути законним і підлягати регулюванню нормами законодавства; платник податку, збору або іншого обов'язкового платежу повинен бути встановлений законодавством; механізм стягнення податків і зборів (обов'язкових платежів), їх ставки, а також податкові пільги мають бути визначені законами, що регулюють оподаткування;

– наукове розуміння родового об'єкта ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів) у сфері житлового будівництва як сукупність суспільних відносин, що виникають у сфері податково-фінансової діяльності з формування податкової системи держави та реалізації податкової політики;

– кримінально-правову класифікацію суб'єктів ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів) у сфері житлового будівництва: а) посадові особи, які виконують організаційно-розпорядчі або адміністративно-господарські функції на підприємствах, установах, організаціях у сфері житлового будівництва, які є платниками податків; їх власники чи засновники, що зобов'язані забезпечити обчислення та сплату податків, зборів, інших обов'язкових платежів, а також законні представники та податкові агенти платників податків-юридичних осіб; б) фізичні особи, які мають, одержують, передають житлові об'єкти оподаткування або здійснюють діяльність, що є житловим об'єктом оподаткування, а також їх законні представники та податкові агенти, на яких покладений обов'язок обчислення та сплати податків;

– систематизацію суб'єктів реалізації спеціально-кримінологічних заходів запобігання ухиленню від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів): 1) загальні (макростратегічний рівень) – органи, що відповідають за

формування та реалізацію державної політики у сфері будівництва й оподаткування загалом, а також за інтеграцію антикриміногенної складової у фінансово-економічну стратегію держави; 2) спеціальні (цільовий рівень) – органи, які безпосередньо реалізують заходи з протидії ухиленню від сплати податків у житловому будівництві (правоохоронні структури; органи місцевого самоврядування, спеціалізовані підрозділи фінансового моніторингу);

дістало подальшого розвитку:

– наукове розуміння кримінально-правових ознак кримінального правопорушення передбаченого ст. 212 КК України як однорідних (специфіка податкової сфери, об'єкт та предмет посягання, місце і способи вчинення, суспільно небезпечні наслідки, природа латентності, зв'язок з іншими, супутніми, суспільно небезпечними діяннями), що дозволяє їх об'єднати в єдину кримінологічну групу з визначенням на цій основі єдиного комплексу заходів запобігання у сфері житлового будівництва;

– унормування криміналізації суспільно небезпечних діянь – «розмивання податкової бази» та «приховування (переміщення) прибутку кримінальних протиправних дій по зменшенню зобов'язань щодо сплати податків», які полягають у штучному виведенні бази оподаткування з господарської діяльності в якій генерується, у сфері з низькими/пільговими умовами оподаткування («офшори»). Запропоновано внесення змін до ч. 2 ст. 212 КК України;

– характеристика об'єктивної сторони ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів) у сфері житлового будівництва, що характеризується як дією, так і бездіяльністю, які за своїм змістом є ускладненими (суспільно небезпечними, протиправними, тривалими, організованими, груповими) й включають (1) діяння у вигляді ухилення від сплати податків і зборів (обов'язкових платежів); (2) наслідки у вигляді фактичного ненадходження до бюджетів чи державних цільових фондів коштів у значних (ч. 1), великих (ч. 2) або особливо великих (ч. 3) розмірах; (3) причинний зв'язок між діянням та наслідками;

– зміст злочинних технологій ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів) у сфері житлового будівництва (укладення фіктивних підрядних/субпідрядних договорів з подальшим підробленням офіційних документів з метою приховування грошових потоків, й відповідно сплату податків; розтрата товарно-грошових цінностей при виконанні робіт або завищення обсягів виконаних робіт; складання фіктивних актів прийому/передачі виконаних житлово-будівельних робіт; використання підроблених документів про вартість проведених/виконаних робіт; привласнення, розтрата авансових коштів на будівництво; внесення неправдивих відомостей до податкових звітів), які технологічно поєднуються з різними видами корупційних діянь службових осіб житлово-будівельних організацій й уповноважених контрольно-ревізійних органів державних органів;

– кваліфікуючі ознаки співучасті в ухиленні від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів) у сфері житлового будівництва, які передбачають обов'язкове встановлення кримінально-караного порушення порядку

справляння податків та зборів усіма співучасниками, що спільно вчинили ухилення від цих платежів з обґрунтуванням такого порушення шляхом застосування норм податкового законодавства із внесенням змін до ч. 2 ст. 212 КК України;

– спеціально-кримінологічні заходи запобігання кримінальним правопорушенням у сфері житлового будівництва, що спрямовані на нейтралізацію факторів ухилення від сплати податків і зборів у діяльності органів державної влади, контролюючих інституцій та суб'єктів господарювання: аналітичний супровід фінансування житлових проєктів; контроль за фінансово-податковою поведінкою посадових осіб забудовних компаній і органів влади; моніторинг податково-фінансових ризиків, створення центрів аналізу ризиків у будівельних та інвестиційних проєктах; застосування механізмів прогнозування податкових правопорушень, системи індикаторів податкових і фінансових зловживань й ризик-аналізу фінансових операцій, електронних реєстрів, інтерактивних платформ і публічних порталів; запровадження інституту незалежного контролю та введення професії «інженера-консультанта».

Практичне значення одержаних результатів. Результати дослідження можуть бути використані у:

– *науково-дослідній роботі* – для подальшого здійснення загальнотеоретичних і галузевих досліджень щодо удосконалення національного законодавства та правозастосовної практики запобігання ухиленню від сплати податків у сфері будівництва (акт Національної академії внутрішніх справ від 07.10.2025 р. № 476-НД);

– *практичній діяльності* – з метою розроблення та вдосконалення кримінально-правових та кримінологічних заходів запобігання, підготовки методичних рекомендацій (акт ГС «Українська асоціація девелоперів» від 12.05.2025 р. № 1/12/05/25);

– *освітньому процесі* – при підготовці лекцій, семінарських і практичних занять, методичних рекомендацій, тестових завдань і дидактичних матеріалів з кримінального права та кримінології (акт Національної академії внутрішніх справ від 07.10.2025 р. № 477-ОП).

Апробація результатів дисертації. Основні положення та висновки дослідження оприлюднені автором у виступах на всеукраїнських і міжнародних науково-практичних конференціях, семінарі, зокрема: «Актуальні проблеми кримінального права» (м. Київ, 30 листопада 2022 р.); «Актуальні проблеми кримінального права» (м. Київ, 23 листопада 2023 р.); «Актуальні проблеми кримінального права» (м. Київ, 28 листопада 2024 р.).

Публікації. Основні положення та висновки дослідження, сформульовані в дисертації, відображено в 7 наукових публікаціях, серед яких чотири статті – у наукових фахових виданнях України, три тези доповідей, які оприлюднено на всеукраїнських науково-практичних конференціях.

Після закінчення доповіді здобувача присутніми були поставлені наступні питання:

Ткаченко І.М.: Озвучте, будь ласка, принципи вибору Вашої теми дисертаційного дослідження.

Відповідь: Дякую за питання. Вибір теми зумовлений її безпосередньою дотичністю до моєї практичної діяльності. В умовах війни проблема ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів) у сфері житлового будівництва набуває особливої актуальності й актуалізує необхідність детального дослідження на науковому рівні та належного законодавчого врегулювання, адже з європейським вектором розвитку України пов'язаний процес зміцнення та стабілізації фінансової системи. Згідно з дослідженнями Київської школи економіки, втрати, пов'язані з війною, у житлово-комунальному господарстві становлять понад 1,4 млрд доларів США, оскільки значна частина внутрішньо переміщених осіб (45 % житла було пошкоджено або знищено) і значна частина громадяни, які тимчасово переміщені за кордон, позбавлені житла, яким вони володіли або користувалися до війни. Серед завдань плану відновлення Президента України в частині «Повернення громадян, які тимчасово переміщені, зокрема за кордон, та їх інтеграції в суспільно-економічне життя держави» було передбачено, зокрема, стимули щодо житлового будівництва: створення соціального (маневреного) житла, залучення операторів соціального житла, надання пільгового іпотечного кредитування, запровадження механізмів компенсації за знищене або пошкоджене житло. Тому до актуальних соціальних нерозв'язаних питань, що виникли внаслідок знищення сотень житлових будинків бойовими діями, належить необхідність забезпечення громадян, які потребують поліпшення житлових умов. А важливим є здійснення організації будівництва відповідно до житлового законодавства, держава повинна створити належні умови для житлового будівництва, що сприяло б запровадженню належної сплати податків на нерухомість житлового призначення. Тобто вибір теми – результат поєднання власного практичного досвіду, наукового інтересу та актуальності проблеми для суспільства.

Мостепанюк Л.І.: Визначте, будь ласка, особливості методології дослідження кримінально-правові та кримінологічні заходи запобігання ухиленню від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів) у сфері житлового будівництва в Україні.

Відповідь: Дякую за питання. Для досягнення поставлених мети й задач дисертанткою використано комплекс філософських, загальнонаукових і спеціально-наукових методів, а саме: *компаративістський (порівняльно-правовий)* - для аналізу зарубіжного законодавства і практик кримінальної відповідальності за ухилення від сплати податків у сфері житлового будівництва, виявлення спільних і відмінних рис між підходами України та іноземних держав, а також для встановлення можливостей імплементації релевантних інструментів (розділ 1, підрозділ 1.2; розділ 3); *догматичний (логіко-юридичний)* - для виявлення недоліків та окреслення векторів удосконалення кримінально-правових норм, що регламентують

відповідальність за ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів) у сфері житлового будівництва; сформульовано пропозиції щодо корекції диспозиції та приміток до ст. 212 КК України та суміжних складів (розділи 2, 3); *формально-юридичний* - для порівняння норм чинного кримінального законодавства та законопроектів щодо їх змін, для системного тлумачення норм КК, КПК, Податкового кодексу України, а також спеціального будівельного та фінансового законодавства; на цій основі обґрунтовано висновки та пропозиції щодо доповнення/уточнення ст. 212 КК України (розділ 1, підрозділ 1.1; розділ 2); *логіко-граматичний, логіко-семантичний і аналіз словникових визначень* - для поглибленого опрацювання категоріально-понятійного апарату дослідження («ухилення», «оптимізація оподаткування», «фіктивність», «пов'язані особи» тощо), що забезпечило точність дефініцій і однозначність тлумачення правових термінів (усі розділи); *індукція і дедукція* - для побудови загальних висновків на підставі аналізу конкретних схем і кейсів правозастосування; дедуктивні – для виокремлення та характеристики критеріїв диференціації кримінальної відповідальності у будівництві на основі співвідношення загального та часткового (розділи 2, 3); *системний і системно-структурний* - вивчення об'єкта як цілісної системи: від детермінант податкових правопорушень у будівництві до архітектури суб'єктів протидії та їх взаємодії (елементи, зв'язки, функції, «вузькі місця») (розділи 2, 3); *аналіз і синтез* - для виокремлення елементів складу злочину за ст. 212 КК України, їх подальшого синтезу у цілісну модель кваліфікації з урахуванням галузевої специфіки житлового будівництва (розділ 2); *діалектичний* - простежити розвиток підходів до криміналізації та запобігання ухиленню в будівництві, виявити суперечності між цілями податкового контролю та гарантіями платника і запропонувати способи їх збалансування (розділи 1–3); *моделювання (кримінологічне та нормативне)* - для розроблення інтегрованої системи запобігання (рівні політики, інституцій, міжвідомчої взаємодії), побудови чек-листів ризиків, карт типових схем і проектів нормотворчих змін – як передумови підвищення ефективності правозастосування (усі розділи); *соціологічний* - анкетування/експертні опитування щодо сприйняття та поширених практик ухилення у будівництві, а також оцінки ефективності інституцій протидії; результати використано для верифікації теоретичних положень і корекції запропонованих заходів (розділи 2, 3); *статистичний і контент-аналіз судової та правозастосовної практики* - узагальнено дані щодо структури правопорушень (частка організованих груп, роль управлінської ланки тощо), проаналізовано судові рішення, процесуальні документи, відомчі звіти з метою виявлення типових помилок кваліфікації й доказування (розділи 2, 3); *ризик-орієнтований підхід (risk-based)* - для пріоритетизації контрольних дій і запобіжників у ланцюгах будівельних операцій (індикатори, тригери, порогові значення), що дозволило запропонувати адресні превентивні інструменти для ДПС, БЕБ та інших суб'єктів (розділ 3); *проксеологічний* - для оцінювання ефективності (результативності та якості) запропонованих кримінально-правових і кримінологічних заходів: визначено цілі, показники, критерії, джерела даних і процедури моніторингу впровадження (розділ 3); *принцип*

простоти (брита Оккама) - як евристичне правило селекції пояснень і нормативних рішень: за наявності кількох моделей тлумачення та регуляторних опцій перевага надається простішій, достатній та операційно чіткій; застосовано під час формулювання критеріїв відмежування оптимізації від ухилення, проектування складу злочину й підготовки пропозицій до ст. 212 КК України; *стоїчна методологічна оптика (дихотомія контролю)* - для структурування превентивних заходів і процесуальних стратегій: відмежовано сфери, що підлягають безпосередньому контролю правоохоронних органів (виявлення, аналітика, доказування), від тих, що потребують загальносоціальних впливів (ринкова кон'юнктура, макроекономічні стимули); це зменшує регуляторні перевантаження й фокусує ресурси на керованих змінних; *принципи історизму, авторської об'єктивності, системності, всебічності та наступності* - рамка добору методів і джерел; покладено в основу періодизації криміналізації, оцінки міжвідомчих ролей та зіставлення іноземних підходів із вітчизняними.

Тихонова О.В.: До яких висновків щодо запозичення позитивного зарубіжного досвіду в сфері встановлення кримінальної відповідальності за службове підроблення Ви прийшли?

Відповідь: Дякую за питання. Вивчення позитивного іноземного досвіду (Англія, США, Франція, ФРН) засвідчило важливість криміналізації розмивання податкової бази та приховування (переміщення) прибутку – зв'язок між забудовником та іншими учасниками правочинів щодо купівлі-продажу об'єктів житлового будівництва (виведення вільних грошових активів в «офшори»). Під такими протиправними діями слід розуміти дії по зменшенню зобов'язань щодо сплати податків, які полягають у штучному виведенні бази оподаткування з господарської діяльності, де вона генерується, у сфери з низькими/пільговими умовами оподаткування. Наявність такого вирішального зв'язку дозволяє говорити про наявність кваліфікуючих ознак ч. 2 ст. 212 КК України.

Вартилецька: Як Ви розкриваєте в дисертаційному дослідженні взаємодію контролюючих і правоохоронних органів у сфері запобігання ухиленню від сплати податків, зборів та інших обов'язкових платежів у житловому будівництві?

Відповідь: Дякую за питання. Взаємодія контролюючих і правоохоронних органів у сфері запобігання ухиленню від сплати податків, зборів та інших обов'язкових платежів у житловому будівництві супроводжується низкою праксеологічних труднощів і нормативно-правових недоліків. Серед ключових виявлених проблем можна виокремити: неузгодженість дій суб'єктів: відомчі інструкції та внутрішні регламенти часто дублюють або суперечать одне одному, що призводить до фрагментарності та вибіркості реагування на виявлені правопорушення (71%); заангажованість та конфлікт інтересів окремих органів чи посадових осіб, що проявляється у вибіркового застосуванні заходів реагування або «м'якому» ставленні до системних забудовників із політичними чи економічними зв'язками (65%); відсутність єдиної статистичної бази та звітності щодо фактів ухилення від податків у будівництві, що унеможливорює комплексний аналіз, прогнозування та

вироблення єдиної державної політики (59%); ускладнення моніторингу та аналітичної роботи внаслідок відсутності інтегрованих інформаційних систем, які б об'єднували дані ДПС, БЕБ, ДАСУ, ДІАМ, СБУ та прокуратури (45%); недостатнє кадрове та матеріально-технічне забезпечення органів, відповідальних за фінансові розслідування у будівельному секторі, що не дозволяє їм своєчасно реагувати на складні схеми мінімізації оподаткування (41%). Усе це свідчить про відсутність уніфікованого підходу до організації спільної діяльності, що знижує її кримінологічну ефективність та створює передумови для збереження високого рівня латентності податкових правопорушень у сфері житлового будівництва.

З огляду на зазначене, актуальним є прийняття спільного наказу прокуратури, Національної поліції, БЕБ, ДПС, ДАСУ, ДІАМ «Про взаємодію контролюючих та правоохоронних органів щодо запобігання ухиленню від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів) у сфері житлового будівництва» в якому врегулювати: поняття «взаємодії»; перелік суб'єктів взаємодії та їх повноваження; алгоритм послідовності спільних дій у випадках виявлення схем ухилення від податків; процедури оперативного узгодження рішень між контролюючими і правоохоронними органами, що дасть змогу мінімізувати час реагування на ризикові операції; матеріально-технічне та фінансове забезпечення; порядок підпорядкування, звітності та контролю; заходи запобігання та впливу; створення спеціалізованих штатних підрозділів у структурі відповідних органів, завданням яких буде забезпечення безперервної координації, інформаційного обміну та підтримки зв'язку між усіма суб'єктами взаємодії. Окрему увагу слід приділити запровадженню інституту незалежного контролю у сфері житлового будівництва шляхом введення професії «інженера-консультанта». Така посада дозволить здійснювати незалежний моніторинг будівельних проєктів, у тому числі фінансованих за рахунок коштів міжнародних фінансових організацій, підвищить конкуренцію на ринку інжинірингових послуг і знизить ризики тіньових схем.

Тичина Д.М.: Чим обґрунтовується пропозиція доповнити ч. 2 ст. 212 КК?

Відповідь: Дякую за запитання. Кримінальна відповідальність за ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів) у сфері житлового будівництва має всі ознаки кримінальної відповідальності з урахуванням особливостей податкових відносин. Тому, порушення податкового законодавства за ст. 212 КК України, у тому числі й у сфері житлового будівництва, включає в себе наявність таких обов'язкових умов: несплачені податки, збори та інші обов'язкові платежі мають бути частиною системи оподаткування та введені відповідно до вимог закону; об'єкт оподаткування має бути законним й підлягати регулюванню нормами законодавства; платник податку, збору або іншого обов'язкового платежу повинен бути встановлений законодавством; механізм стягнення податків і зборів (обов'язкових платежів), їх ставки, а також податкові пільги мають бути визначені законами, що регулюють оподаткування. Такі умови підкріплюються наявністю умислу на ухилення від сплати обов'язкових платежів, що важливо при відмежуванні від несвоєчасної їх сплати (фінансового (податкового) правопорушення). Особа,

яка не мала наміру ухилитися від сплати цих платежів, а не сплатила їх з інших причин, може бути притягнута лише до відповідальності, передбаченої законом за порушення податкового законодавства, що стосується обчислення та сплати податкових платежів. Для забезпечення принципу індивідуальної відповідальності та повної і об'єктивної кваліфікації дій співучасників, необхідно кваліфікувати діяння кожного за ст. 212 КК України з обов'язковим посиланням на ст. 27 КК України. Тільки за такої умови буде дана об'єктивна оцінка діянь, вчинених кожним із учасників злочинної групи. З метою упорядкування відповідальності членів організованої групи, запропоновано доповнення до ч. 2 ст. 212 КК України. Підозрюваний (обвинувачений) звільняється від кримінальної відповідальності за ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів) у сфері житлового будівництва відповідно закріплених законодавчих умов: 1. Особа вчиняє ухилення від сплати податкових внесків, передбачене ч. 1 або 2 ст. 212 КК України вперше. 2. Особа, до притягнення її до кримінальної відповідальності, сплатила податки, збори, інші обов'язкові платежі, від сплати яких вона ухилилась, а також відшкодувала збитки у вигляді штрафних санкцій та пені, які нараховані згідно до положень податкового законодавства. 3. Особа, до притягнення її до кримінальної відповідальності, досягла податкового компромісу згідно ПК України.

Симоненко Н.О.: Праці яких вчених Ви вивчали під час здійснення дисертаційного дослідження?

Відповідь: Дякую за запитання. Під час написання я використовував наукові здобутки таких дослідників, як С.О. Баранов, С.С. Брехов, Л.І. Брич, І.А. Вартилицька, В.В. Вересова, А.А. Вознюк, К.О. Вороновська, Д.І. Голосніченко, Ю.А. Дорохіна, О.О. Дудоров, А.П. Запотоцький, О.О. Кваша, В.В. Кузнецов, Я.М. Кураш, В.В. Лисенко, О.В. Маслак, Р.О. Мовчан, С. А. Мозоль, Л.І. Мостепанюк, А.В. Савченко, Н.О. Симоненко, Є. С. Назимко, В.О. Навроцький, В.І. Осадчий, А.С. Політова, Тихонова О.В., Д.М. Тичина, Л.Т. Томнюк М.І. Хавронюк, С.С. Чернявський.

Питання ухилення від сплати податків також досліджуються в іноземних працях Chan, H.F., Dulleck, U., Fookan, J., Moy, N., Torgler, B., Agarwal, S., Li, K., Qin, Y., Wu, J., & Yan, J., Montalvo, J.G., Piolatto, A., Raya, J., De Simone, L., Lester, R., & Markle, K., Liberati, D., & Loberto, M., Alstadsæter, A., Johannesen, N., & Zucman, G. Uyar, A., Nimer, K., Kuzey, C., Shahbaz, M., Schneider F., Bethencourt, C., & Kunze, L. Casi, E., Spengel, C., & Stage, B.M. Amoh, J.K., & Ali-Nakyea, A. Akhtar, S., Akhtar, F., John, K., & Wong, S.W., Di Nola, A., Kocharkov G., Scholl, A., & Tkhir, A.M., Alm, J. Guo, J.T., & Hung, F. S. Payne, J.E., & Saunoris, J.W., Forteza, Á., & Noboa.

Алексійчук О.М.: Що охоплює емпірична база Вашого дослідження?

Відповідь: Дякую за запитання. Емпіричну базу дослідження складають систематизовані статистичні й аналітичні матеріали Офісу Генерального прокурора за 2020–2025 рр. щодо кількості зареєстрованих (облікованих) кримінальних правопорушень по ухиленню від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів) у сфері житлового будівництва в Україні; результати

вивчення 300 ухвал, винесених протягом 2020–2025 рр. у всіх областях України.

Головуючий: Є ще запитання? Переходимо до обговорення дисертації. Слово надається **науковому керівнику, доктору юридичних наук, професору кафедри Кришевич О.В.**, яка відзначила науковий внесок Овсій Д.Ю. в ступінь розроблення теоретичних положень і практичних рекомендацій щодо кримінальної відповідальності за службове підроблення. Кришевич О.В. зауважила, що у процесі написання дисертаційного дослідження Овсій Д.Ю. сумлінно виконував заплановану роботу, приймав участь у наукових конференціях, заходах кафедри, зарекомендував себе як талановитий молодий науковець.

Дослідження Овсія Д.Ю. є актуальним, а його зміст становить значний теоретичний та практичний інтерес. Автор чітко сформулював мету і завдання роботи, визначив об'єкт і предмет дослідження, здійснив аналіз кримінальної відповідальності за службове підроблення. Стиль, мова викладення матеріалу дисертаційного дослідження, аргументація висновків, новацій, законодавчих пропозицій автора мають високий теоретичний рівень. Необхідно зауважити глибокий і змістовний аналіз досліджуваних питань із всебічним розглядом наукових позицій та практичних аспектів щодо кожного з них. Використання сучасних методів дослідження, поєднаних із застосуванням запропонованих авторкою підходів до виконання поставлених завдань, надали можливість переконливо обґрунтувати пропозиції та впровадити їх у практику. Автор продемонстрував уміння самостійно узагальнювати й аналізувати нормативно-правові акти, спеціальну літературу, формувати науково обґрунтовані висновки. Зазначене засвідчує спробу синтезувати в цьому дослідженні поряд із загальноприйнятими поняттями новітні підходи до змісту кримінальної відповідальності за службове підроблення. Висновки роботи є виваженими та слушними.

Основні положення та висновки дослідження, що сформульовані в дисертації, відображено в семи наукових публікаціях, серед яких чотири статті у фахових виданнях, внесених до переліку МОН України, а також три тези доповідей на конференціях.

Викладене засвідчує, що дисертаційне дослідження Овсія Дмитра Юрійовича «Кримінально-правові та кримінологічні заходи запобігання ухиленню від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів) у сфері житлового будівництва в Україні», подане на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право», є завершеною науковою працею, яка відповідає вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44.

Після цього було надано слово **рецензентам** дисертації:

Кандидат юридичних наук, доценту Мостепанюк Л.О. Дисертаційне дослідження Овсій Д.Ю. є важливим і своєчасним з огляду на зростаючу кількість ухилень від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів) у сфері житлового будівництва в Україні останнім часом. Важливо, що автором враховані наявні наукові праці, які стосуються обраної теми дослідження, та аргументовано свою позицію щодо уже наявних пропозицій кримінально-правові та кримінологічні заходи запобігання ухиленню від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів) у сфері житлового будівництва в Україні.

Дисертація вирізняється системністю аналізу, глибоким теоретичним підґрунтям і чітким прикладним спрямуванням, що дозволяє розглядати її як вагомий внесок у розвиток кримінального права та судової практики України.

Робота має теоретичну і практичну цінність та містить обґрунтовані пропозиції щодо законодавчих змін. Порушень академічної доброчесності не виявлено, попередні зауваження рецензентів, у тому числі щодо співвідношення обсягу розділів дисертації, були враховані.

Дисертація відповідає спеціальності 081 – Право та вимогам до оформлення дисертації, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 р. № 40 (із змінами і доповненнями), та Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (постанова Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44) та може бути подана до розгляду та захисту у разовій спеціалізованій вченій раді на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

Кандидат юридичних наук, доцент Симоненко Н.О. вказала, що подана Овсія Д.Ю. дисертаційна робота виконана якісно та на високому науковому рівні. Актуальність дослідження підкріплюється тим, що у правозастосовчій діяльності розкриваються праксеологічні підходи до оцінювання ефективності кримінально-правових і кримінологічних заходів (система індикаторів результативності та якості).

Основні результати досліджень достатньою мірою обґрунтовані автором. Їх наукова достовірність не викликає сумнівів, оскільки вони отримані в результаті аналітичної роботи. Позитивним моментом роботи є вміння автора обґрунтовувати власну думку, проводити наукову дискусію, послідовно, логічно та системно викладати матеріал. Все це дає підстави вважати, що мета дослідження досягнута, а його завдання реалізовані.

Варто відзначити сумлінне використання здобувачем різнопланової джерельної бази, яка стосується проблематики дослідження. Овсія Д.Ю. використовує об'єктивну критику і науковий стиль полеміки, просту і зрозумілу мову викладу матеріалу, що вказує на вдало обрану власну методику дослідження та раціональне використання загальнонаукових та спеціальних методів пізнання. Все вищенаведене свідчить про те, що дисертаційне дослідження є завершеним, виконане самостійно та відповідає вимогам, які висуваються для подібного виду наукових праць.

Дисертаційне дослідження Овсія Дмитра Юрійовича на тему «Кримінально-правові та кримінологічні заходи запобігання ухиленню від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів) у сфері житлового будівництва в Україні» є самостійним, завершеним, комплексним дослідженням, в якому обґрунтовується ціла низка наукових положень та висновків, нових у теоретичному плані й важливих для юридичної практики, що у сукупності вирішують завдання науки кримінального права, відповідає вимогам МОН України та може бути рекомендовано до публічного захисту.

В обговоренні дисертаційного дослідження взяли участь:

Доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України Таран О.В., яка зазначила, що актуальність запропонованого Овсієм Дмитром Юрійовичем дослідження в умовах сьогодення не викликає сумнівів, оскільки проблемні питання, які були розглянуті здобувачем, засвідчують актуальність розгляду обраної тематики. Про актуальність цього напрямку дослідження, а отже, і теми свідчить зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Зі змісту роботи вбачається, що для досягнення поставленої мети дисертант визначив чіткі завдання, які вдалося реалізувати. Не викликає зауважень і правильність визначення об'єкта та предмета дослідження. Репрезентативною є емпірична база дослідження, що дала дисертанту змогу оптимально сформулювати й обґрунтувати наукові положення, висновки та пропозиції стосовно вдосконалення кримінального законодавства України.

Доходимо висновку, що дисертаційне дослідження Овсія Дмитра Юрійовича на тему «Кримінально-правові та кримінологічні заходи запобігання ухиленню від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів) у сфері житлового будівництва в Україні» є закінченою науковою працею, у якій обґрунтовано наукові положення та висновки, що є новими в теоретичному аспекті й важливими для юридичної практики. Отже, робота може бути рекомендована до захисту в спеціалізованій вченій раді.

Кандидат юридичних наук Ткаченко І.М., яка вказала що у процесі дослідження дисертант загалом успішно реалізував поставлені завдання, наочним свідченням чого є систематизація наукових досліджень за напрямом обраної теми. Актуальність запропонованого Овсієм Д.Ю. дисертаційного дослідження в умовах сьогодення не викликає сумнівів. Дисертація є монографічним дослідженням комплексу питань науки кримінального права і кримінології— . кримінально-правові та кримінологічні заходи запобігання ухиленню від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів) у сфері житлового будівництва в Україні. Робота Овсія Д.Ю. є закінченою науковою працею та може бути рекомендована до захисту в спеціалізованій вченій раді на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право»

Кандидат юридичних наук, професор Зарубей В.В., яка акцентувала увагу на безумовній актуальності підготовленої Овсієм Д.Ю. дисертації в умовах сьогодення. Позитивним аспектом дослідження є класифікацію суб'єктів протидії та моделей їх взаємодії (операційна, аналітична, процесуальна координація; взаємообмін даними та комплаєнс-комунікації), які

є значущими для практичної діяльності правоохоронних і правозастосовних органів. Дисертаційне дослідження Овсія Д. Ю. є завершеною та самостійно виконаною працею та може бути рекомендовано до попереднього розгляду в спеціалізованій вченій раді.

Доктор юридичних наук, професор Тичина Д.М. позитивно оцінив дисертаційне дослідження Овсія Д.Ю. *Емпіричну базу дослідження* складають систематизовані статистичні й аналітичні матеріали Офісу Генерального прокурора за 2020–2025 рр. щодо кількості зареєстрованих (облікованих) кримінальних правопорушень по ухиленню від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів) у сфері житлового будівництва в Україні; результати вивчення 300 ухвал, винесених протягом 2020–2025 рр. у всіх областях України.

, зазначивши, що воно є частиною наукового доробку сучасної доктрини кримінального права та кримінології. Заслуговує на схвалення наявність у дослідженні науково обґрунтованих пропозицій щодо вдосконалення не лише ст. 212 КК України, а й інших положень КК України в аспекті кримінально-правові та кримінологічні заходи запобігання ухиленню від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів) у сфері житлового будівництва в Україні. Дисертаційне дослідження Овсія Д.Ю. є завершеною та самостійно виконаною працею.

Овсій Д.Ю. висловив подяку всім присутнім за позитивну оцінку його дисертаційного дослідження, за висловлені побажання та професійні поради, що лише сприятимуть вдосконаленню змісту та форми дисертаційної та корекції його подальших науково-дослідних планів.

На основі результатів обговорення присутні на засіданні вирішили запропонувати такий:

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Овсія Дмитра Юрійовича на тему «Кримінально-правові та кримінологічні заходи запобігання ухиленню від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів) у сфері житлового будівництва в Україні»

Дисертація Овсія Дмитра Юрійовича на тему «Кримінально-правові та кримінологічні заходи запобігання ухиленню від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів) у сфері житлового будівництва в Україні», яка подана на здобуття доктора філософії за спеціальністю 081 – Право, є цілісною, завершеною науковою працею.

Обґрунтування вибору теми дослідження. Розвитку сектору будівництва безпосередньо сприяють законодавче закріплення засад децентралізації та дерегуляції, запровадження нових підходів до створення прозорих і зрозумілих процедур діяльності забудовників, інвестиційних компаній та інших суб'єктів. Відтак сфера будівництва є важливим чинником забезпечення соціальних потреб населення, серед яких житло, промисловість,

інфраструктурна мережа, транспортне сполучення (наприклад, протягом 2015–2024 років житлове будівництво в 78% здійснювали переважно за рахунок залучення коштів фізичних осіб; зареєстровано 95 фінансових установ і створено 424 будівельні фонди, що залучили 29 млрд грн приватних інвесторів у будівництво) [209].

У сфері житлового будівництва зобов'язання щодо сплати податків виникають за результатами вчинення учасниками юридично значимих дій - правочинів у сфері житлового будівництва. У цій сфері правочини відрізняються за суб'єктивним складом та предметом. Такі ознаки правочину (суб'єктивним складом та об'єктами цивільного обороту щодо яких укладаються правочини) визначається база оподаткування. Водночас, забезпечення податкової безпеки у сфері житлового будівництва є ключовою передумовою відбудови, стабільності державних фінансів і реалізації конституційного права людини на житло. Специфіка будівельного ринку (складні інвестиційні схеми, багатоланкові ланцюги підрядів, різноманітні інструменти залучення коштів) зумовлює підвищені ризики тіньових практик – заниження вартості робіт, розщеплення платежів, використання фіктивних контрагентів, приховування доходів тощо. У таких умовах загострюється потреба у системному поєднанні кримінально-правових і кримінологічних заходів, спрямованих на попередження та мінімізацію ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів) саме у сфері житлового будівництва.

Методологічно складним і практично чутливим залишається відмежування законної податкової оптимізації (tax avoidance) від кримінально караного ухилення (tax evasion), що додатково актуалізує заявлену тематику дослідження «Кримінально-правові та кримінологічні заходи запобігання ухиленню від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів) у сфері житлового будівництва в Україні».

В умовах війни проблема ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів) у сфері житлового будівництва набуває особливої актуальності й актуалізує необхідність детального дослідження на науковому рівні та належного законодавчого врегулювання, адже з європейським вектором розвитку України пов'язаний процес зміцнення та стабілізації фінансової системи.

Згідно з дослідженнями Київської школи економіки, втрати, пов'язані з війною, у житлово-комунальному господарстві становлять понад 1,4 млрд доларів США [266], оскільки значна частина внутрішньо переміщених осіб (45% житла було пошкоджено або знищено) і значна частина громадяни, які тимчасово переміщені за кордон, позбавлені житла, яким вони володіли або користувалися до війни.

Серед завдань плану відновлення Президента України в частині «Повернення громадян, які тимчасово переміщені, зокрема за кордон, та їх інтеграції в суспільно-економічне життя держави» було передбачено, зокрема, стимули щодо житлового будівництва: створення соціального (маневреного) житла, залучення операторів соціального житла, надання пільгового іпотечного кредитування, запровадження механізмів компенсації за знищене або

пошкоджене житло. Тому до актуальних соціальних нерозв'язаних питань, що виникли внаслідок знищення сотень житлових будинків бойовими діями, належить необхідність забезпечення громадян, які потребують поліпшення житлових умов. А важливим є здійснення організації будівництва відповідно до житлового законодавства, держава повинна створити належні умови для житлового будівництва, що сприяло б запровадженню належної сплати податків на нерухомість житлового призначення.

Посилену увагу спрямовано на кримінально-правові аспекти ухилення від сплати податків як кримінального правопорушення у сфері господарської діяльності; кримінологічну охорону розглянуто в контексті запобігання кримінальним правопорушенням проти власності у сфері житлового будівництва. Тому досі самотійного комплексного дослідження, присвяченого питанням кримінально-правової характеристики ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів) у сфері житлового будівництва й ужиття кримінологічних заходів запобігання таким кримінально протиправним діям, у доктрині наук кримінального циклу не здійснено. Тож головним завданням вбачається поєднання здобутків кримінально-правової та кримінологічної наук для проведення поглибленого комплексного дослідження теоретичних і практичних аспектів охорони сфери житлового будівництва в умовах воєнного стану, які могли б забезпечити комплексний підхід до формування та реалізації державної податкової політики.

Вивченням окремих кримінально-правових та кримінологічних питань запобігання ухиленню від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів) у сфері будівництва займалися такі вчені, як Р.В. Білоус, Р.І. Благута, Л.І. Брич, К.М. Бруссо, В.В. Буга, А.В. Вавриш, А.А. Вознюк, Ю.А. Дорохіна, О.М. Джужа, О.О. Дудоров, С.О. Журба, А.П. Запотоцький, О.О. Кваша, В.В. Кузнєцов, О.М. Литвак, В.В. Лисенко, О.В. Маслак, А.В. Микитчик, Р.О. Мовчан, С.А. Мозоль, Л.І. Мостепанюк, К.М. Огороднік, В.В. Олійниченко, В.О. Останін, А.В. Савченко, Н.О. Симоненко, А.В. Смиронова, Є.А. Старинець, Є.С. Назимко, В.О. Навроцький, В.І. Осадчий, А.С. Політова, І.М. Попова, О.В. Таран, О.В. Тихонова, Д.М. Тичина, М.І. Хавронюк, С.С. Чернявський та ін.

Доктринальні та прикладні напрацювання зазначених та інших учених мають важливе наукове і практичне значення. Однак у нинішніх умовах, суттєво скоригованих воєнним станом, стратегічних шляхів повоєнної відбудови України, докорінних змін законодавства та правозастосовної практики дослідження кримінально-правових та кримінологічних заходів запобігання ухиленню від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів) у сфері житлового будівництва в Україні потребують поглибленого вивчення задля якісного застосування аналізованої норми чинного КК України. Зважаючи на вимоги законодавчих органів ЄС до України стосовно необхідності узгодження вітчизняного та міжнародного законодавства, подальші перспективні зміни повинні стосуватися і положень ст. 212 КК щодо житлового будівництва.

Результати даного дослідження є основою науково обґрунтованих пропозицій щодо внесення змін до кримінального законодавства України у

частині удосконалення норми, що передбачає комплексне дослідження кримінально-правових та кримінологічних заходів запобігання ухиленню від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів) у сфері житлового будівництва в Україні, а також практичних рекомендацій щодо правильного застосування пропонувананих положень.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертація виконана відповідно з положеннями Цілей сталого розвитку України на період до 2030 р. (Указ Президента України від 30.09.2019 р. № 722/2019); Національної стратегії у сфері прав людини (Указ Президента України від 24.03.2021 р. № 119/2021); Комплексного стратегічного плану реформування органів правопорядку як частини сектору безпеки і оборони України на 2023–2027 рр. (Указ Президента України від 11.05.2023 р. № 273/2023).

Робота відповідає Тематиці наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних) розробок Міністерства внутрішніх справ України на 2020–2024 рр. та на 2025–2029 рр. (накази МВС України від 11.06.2020 р. № 454, від 21.05.2024 р. № 326), Плану заходів, спрямованих на виконання Комплексного стратегічного плану реформування органів правопорядку як частини сектору безпеки і оборони України на 2023–2027 рр. (розпорядження Кабінету Міністрів України від 23.08.2024 р. № 792-р); Основним напрямом наукових досліджень НАВС на 2025–2029 рр. (рішення Вченої ради від 30 грудня 2024 р., протокол № 25).

Тему дисертації затверджено рішенням Вченої ради Національної академії внутрішніх справ від 25.10. 2022 р. (протокол № 14).

Мета і завдання дослідження. *Метою* дисертації є формування цілісної системи кримінально-правових і кримінологічних заходів запобігання ухиленню від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів) у сфері житлового будівництва.

Відповідно до поставленої мети необхідно вирішити такі *завдання*:

- з'ясувати стан наукових досліджень проблем запобігання ухиленню від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів) у сфері житлового будівництва;
- надати характеристику сфери житлового будівництва як об'єкт ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів) і кримінально-правової охорони;
- узагальнити іноземний досвід щодо кримінальної відповідальності та запобігання ухиленню від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів) у сфері житлового будівництва;
- встановити об'єктивні ознаки ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів) у сфері житлового будівництва;
- охарактеризувати суб'єктивні ознаки ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів) у сфері житлового будівництва;
- виокремити особливості кваліфікації кримінального правопорушення та звільнення від кримінальної відповідальності за ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів) у сфері житлового будівництва;

– сформулювати концептуальне бачення загальносоціальних заходів запобігання ухиленню від сплати податків, зборів (обов’язкових платежів) у сфері житлового будівництва;

– розробити спеціально-кримінологічні заходи запобігання ухиленню від сплати податків, зборів (обов’язкових платежів) у сфері житлового будівництва;

– запропонувати напрями взаємодії контролюючих і правоохоронних органів щодо запобігання ухиленню від сплати податків, зборів (обов’язкових платежів) у сфері житлового будівництва.

Об’єктом дослідження є кримінальна протиправна діяльність у сфері житлового будівництва в Україні.

Предметом дослідження є кримінально-правові та кримінологічні заходи запобігання ухиленню від сплати податків, зборів (обов’язкових платежів) у сфері житлового будівництва в Україні.

Об’єктом дослідження є суспільні відносини, що виникають під час запобігання ухиленню від сплати податків, зборів (обов’язкових платежів) у сфері житлового будівництва в Україні.

Предметом дослідження є дослідження кримінально-правових та кримінологічних заходів запобігання ухиленню від сплати податків, зборів (обов’язкових платежів) у сфері житлового будівництва в Україні.

Методи дослідження. Для досягнення поставлених мети й задач дисертанткою використано комплекс філософських, загальнонаукових і спеціально-наукових методів, а саме: *компаративістський (порівняльно-правовий)* - для аналізу зарубіжного законодавства і практик кримінальної відповідальності за ухилення від сплати податків у сфері житлового будівництва, виявлення спільних і відмінних рис між підходами України та іноземних держав, а також для встановлення можливостей імплементації релевантних інструментів (розділ 1, підрозділ 1.2; розділ 3); *догматичний (логіко-юридичний)* - для виявлення недоліків та окреслення векторів удосконалення кримінально-правових норм, що регламентують відповідальність за ухилення від сплати податків, зборів (обов’язкових платежів) у сфері житлового будівництва; сформульовано пропозиції щодо корекції диспозиції та приміток до ст. 212 КК України та суміжних складів (розділи 2, 3); *формально-юридичний* - для порівняння норм чинного кримінального законодавства та законопроектів щодо їх змін, для системного тлумачення норм КК, КПК, Податкового кодексу України, а також спеціального будівельного та фінансового законодавства; на цій основі обґрунтовано висновки та пропозиції щодо доповнення/уточнення ст. 212 КК України (розділ 1, підрозділ 1.1; розділ 2); *логіко-граматичний, логіко-семантичний і аналіз словникових визначень* - для поглибленого опрацювання категоріально-понятійного апарату дослідження («ухилення», «оптимізація оподаткування», «фіктивність», «пов’язані особи» тощо), що забезпечило точність дефініцій і однозначність тлумачення правових термінів (усі розділи); *індукція і дедукція* - для побудови загальних висновків на підставі аналізу конкретних схем і кейсів правозастосування; дедуктивні – для виокремлення та

характеристики критеріїв диференціації кримінальної відповідальності у будівництві на основі співвідношення загального та часткового (розділи 2, 3); *системний і системно-структурний* - вивчення об'єкта як цілісної системи: від детермінант податкових правопорушень у будівництві до архітектури суб'єктів протидії та їх взаємодії (елементи, зв'язки, функції, «вузькі місця») (розділи 2, 3); *аналіз і синтез* - для виокремлення елементів складу злочину за ст. 212 КК України, їх подальшого синтезу у цілісну модель кваліфікації з урахуванням галузевої специфіки житлового будівництва (розділ 2); *діалектичний* - простежити розвиток підходів до криміналізації та запобігання ухиленню в будівництві, виявити суперечності між цілями податкового контролю та гарантіями платника і запропонувати способи їх збалансування (розділи 1–3); *моделювання (кримінологічне та нормативне)* - для розроблення інтегрованої системи запобігання (рівні політики, інституцій, міжвідомчої взаємодії), побудови чек-листів ризиків, карт типових схем і проєктів нормотворчих змін – як передумови підвищення ефективності правозастосування (усі розділи); *соціологічний* - анкетування/експертні опитування щодо сприйняття та поширених практик ухилення у будівництві, а також оцінки ефективності інституцій протидії; результати використано для верифікації теоретичних положень і корекції запропонованих заходів (розділи 2, 3); *статистичний і контент-аналіз судової та правозастосовної практики* - узагальнено дані щодо структури правопорушень (частка організованих груп, роль управлінської ланки тощо), проаналізовано судові рішення, процесуальні документи, відомчі звіти з метою виявлення типових помилок кваліфікації й доказування (розділи 2, 3); *ризик-орієнтований підхід* – для пріоритезації контрольних дій і запобіжників у ланцюгах будівельних операцій (індикатори, тригери, порогові значення), що дозволило запропонувати адресні превентивні інструменти для ДПС, БЕБ та інших суб'єктів (розділ 3); *проксеологічний* – для оцінювання ефективності (результативності та якості) запропонованих кримінально-правових і кримінологічних заходів: визначено цілі, показники, критерії, джерела даних і процедури моніторингу впровадження (розділ 3); *принцип простоти (брита Оккама)* - як евристичне правило селекції пояснень і нормативних рішень: за наявності кількох моделей тлумачення та регуляторних опцій перевага надається простішій, достатній та операційно чіткій; застосовано під час формулювання критеріїв відмежування оптимізації від ухилення, проєктування складу злочину й підготовки пропозицій до ст. 212 КК України; *стоїчна методологічна оптика (дихотомія контролю)* - для структурування превентивних заходів і процесуальних стратегій: відмежовано сфери, що підлягають безпосередньому контролю правоохоронних органів (виявлення, аналітика, доказування), від тих, що потребують загальносоціальних впливів (ринкова кон'юнктура, макроекономічні стимули); це зменшує регуляторні перевантаження й фокусує ресурси на керованих змінних; *принципи історизму, авторської об'єктивності, системності, всебічності та наступності* - рамка добору методів і джерел; покладено в основу періодизації криміналізації, оцінки міжвідомчих ролей та зіставлення іноземних підходів із вітчизняними.

Емпіричну базу дослідження складають систематизовані статистичні й аналітичні матеріали Офісу Генерального прокурора за 2020–2025 рр. щодо кількості зареєстрованих (облікованих) кримінальних правопорушень по ухиленню від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів) у сфері житлового будівництва в Україні; результати вивчення 300 ухвал, винесених протягом 2020–2025 рр. у всіх областях України.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що дисертація є одним із перших монографічних досліджень, в якому запропоновані кримінально-правові та кримінологічні заходи запобігання ухиленню від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів) у сфері житлового будівництва з урахуванням умов збройного конфлікту, воєнного стану:

вперше:

- сформовано наукову концепцію запобігання ухиленню від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів) у сфері житлового будівництва, яка ґрунтується на міжнародних стандартах, апробованій вітчизняною і зарубіжною практикою системі кримінально-правових (відповідно до ознак кримінального правопорушення передбаченого ст. 212 КК України) та кримінологічних (загальносоціальні, спеціально-кримінологічні) заходів реагування, із визначенням та впровадженням в діяльність контролюючих і правоохоронних органів комплексу науково обґрунтованих правових, організаційно-управлінських, інформаційно-аналітичних, виховних і поведінкових інструментів спрямованих на сфери житлового будівництва, виявлення та усунення криміногенних (віктимогенних) чинників в умовах воєнного стану, прийняття на цій основі уповноваженими суб'єктами ефективних правових і регуляторних рішень, у тому числі відомчого (міжвідомчого) характеру;

- визначено напрями імплементації іноземних практик запобігання ухиленню від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів) у сфері житлового будівництва: публікації декларацій за податковий період всіма громадянами України (Фінляндія); регулювання ухилення та оптимізації оподаткування (ФРН); проведення аналітичної роботи направленої на виявлення ознак ухилення від сплати податків та надання коментарів до закону про бюджет з роз'ясненням механізмів правових та протиправних дій (кримінальних правопорушень) (Франція); контроль податкових консультантів (Англія, Північна Ірландія); використання принципу роботи служби внутрішніх доходів – максимальні надходження при мінімальних втратах (США);

- доведено, що предметом ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів) у сфері житлового будівництва окрім податків, зборів (обов'язкових платежів) залучених до сфери будівництва, у тому числі й несплачені грошові кошти, що утворилися від об'єктів будівництва, які підлягають оподаткуванню й одержаних від протизаконної діяльності, окрім коштів спільного інвестування, слід визнавати й дериватив (форвардний контракт) як окремий вид товару, а відтак форвардні контракти належать до складу активів венчурного фонду, а доходи отримані від продажу форвардних контрактів є коштами спільного інвестування;

– запропоновані шляхи реалізації загальносоціальних заходів запобігання ухиленню від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів) у сфері житлового будівництва як цілісної системи економічних, правових, політичних, інформаційно-аналітичних та організаційно-інституційних кримінологічних стратегічних механізмів, спрямованих на зниження рівня криміногенності у фінансово-бюджетній сфері, забезпечення податкової та кримінологічної безпеки, формування прозорих і конкурентних умов розвитку будівельного ринку у проєкті *Плану заходів запобігання ухиленню від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів) до 2030 року*;

– розроблені кримінологічні заходи впливу під час взаємодії контролюючих і правоохоронних органів щодо запобігання ухиленню від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів) у сфері житлового будівництва (організаційні, аналітичні, контрольні, інформаційно-профілактичні) з практичною реалізацією у спільному наказі *«Про взаємодію контролюючих та правоохоронних органів щодо запобігання ухиленню від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів) у сфері житлового будівництва»*;

удосконалено:

– поняття «податковий агент» посередник між платником податку і державою, забезпечуючи правильне, повне та своєчасне утримання і перерахування податку до бюджету, а також виконання фіскальної функції контролю за надходженням податкових платежів;

– теоретичні підходи до розподілу ухилення від сплати податків на види: I) «tax avoidance» («податкова оптимізація») – використання платниками податків легальних способів, які дозволяють знизити податкове навантаження; II) «tax evasion» – ухилення від оподаткування в незаконній формі – «податкова девіація», або правопорушення, що пов'язане з використанням способів, які суперечать загальноприйнятим, закріплених законодавством нормам податкової поведінки;

– визначення умов кримінальної відповідальності за ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів) у сфері житлового будівництва, з огляду на особливості податкових відносин й наявністю умислу: несплачені податки, збори й інші обов'язкові платежі мають бути частиною системи оподаткування та введені відповідно до вимог закону; об'єкт оподаткування має бути законним і підлягати регулюванню нормами законодавства; платник податку, збору або іншого обов'язкового платежу повинен бути встановлений законодавством; механізм стягнення податків і зборів (обов'язкових платежів), їх ставки, а також податкові пільги мають бути визначені законами, що регулюють оподаткування;

– наукове розуміння родового об'єкта ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів) у сфері житлового будівництва як сукупність суспільних відносин, що виникають у сфері податково-фінансової діяльності з формування податкової системи держави та реалізації податкової політики;

– кримінально-правову класифікацію суб'єктів ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів) у сфері житлового будівництва: а) посадові особи, які виконують організаційно-розпорядчі або

адміністративно-господарські функції на підприємствах, установах, організаціях у сфері житлового будівництва, які є платниками податків; їх власники чи засновники, що зобов'язані забезпечити обчислення та сплату податків, зборів, інших обов'язкових платежів, а також законні представники та податкові агенти платників податків-юридичних осіб; б) фізичні особи, які мають, одержують, передають житлові об'єкти оподаткування або здійснюють діяльність, що є житловим об'єктом оподаткування, а також їх законні представники та податкові агенти, на яких покладений обов'язок обчислення та сплати податків;

– систематизацію суб'єктів реалізації спеціально-кримінологічних заходів запобігання ухиленню від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів): 1) загальні (макростратегічний рівень) – органи, що відповідають за формування та реалізацію державної політики у сфері будівництва й оподаткування загалом, а також за інтеграцію антикриміногенної складової у фінансово-економічну стратегію держави; 2) спеціальні (цільовий рівень) – органи, які безпосередньо реалізують заходи з протидії ухиленню від сплати податків у житловому будівництві (правоохоронні структури; органи місцевого самоврядування, спеціалізовані підрозділи фінансового моніторингу);

дістало подальшого розвитку:

– наукове розуміння кримінально-правових ознак кримінального правопорушення передбаченого ст. 212 КК України як однорідних (специфіка податкової сфери, об'єкт та предмет посягання, місце і способи вчинення, суспільно небезпечні наслідки, природа латентності, зв'язок з іншими, супутніми, суспільно небезпечними діями), що дозволяє їх об'єднати в єдину кримінологічну групу з визначенням на цій основі єдиного комплексу заходів запобігання у сфері житлового будівництва;

– унормування криміналізації суспільно небезпечних діянь – «розмивання податкової бази» та «приховування (переміщення) прибутку кримінальних протиправних дій по зменшенню зобов'язань щодо сплати податків», які полягають у штучному виведенні бази оподаткування з господарської діяльності в якій генерується, у сфери з низькими/пільговими умовами оподаткування («офшори»). Запропоновано внесення змін до ч. 2 ст. 212 КК України;

– характеристика об'єктивної сторони ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів) у сфері житлового будівництва, що характеризується як дією, так і бездіяльністю, які за своїм змістом є ускладненими (суспільно небезпечними, протиправними, тривалими, організованими, груповими) й включають (1) діяння у вигляді ухилення від сплати податків і зборів (обов'язкових платежів); (2) наслідки у вигляді фактичного ненадходження до бюджетів чи державних цільових фондів коштів у значних (ч. 1), великих (ч. 2) або особливо великих (ч. 3) розмірах; (3) причинний зв'язок між діянням та наслідками;

– зміст злочинних технологій ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів) у сфері житлового будівництва (укладення фіктивних підрядних/субпідрядних договорів з подальшим підробленням офіційних документів з метою приховування грошових потоків, й відповідно сплату

податків; розтрата товарно-грошових цінностей при виконанні робіт або завищення обсягів виконаних робіт; складання фіктивних актів прийому/передачі виконаних житлово-будівельних робіт; використання підроблених документів про вартість проведених/виконаних робіт; привласнення, розтрата авансових коштів на будівництво; внесення неправдивих відомостей до податкових звітів), які технологічно поєднуються з різними видами корупційних діянь службових осіб житлово-будівельних організацій й уповноважених контрольно-ревізійних органів державних органів;

– кваліфікуючі ознаки співучасті в ухиленні від сплати податків, зборів (обов’язкових платежів) у сфері житлового будівництва, які передбачають обов’язкове встановлення кримінально-караного порушення порядку справляння податків та зборів усіма співучасниками, що спільно вчинили ухилення від цих платежів з обґрунтуванням такого порушення шляхом застосування норм податкового законодавства із внесенням змін до ч. 2 ст. 212 КК України;

– спеціально-кримінологічні заходи запобігання кримінальним правопорушенням у сфері житлового будівництва, що спрямовані на нейтралізацію факторів ухилення від сплати податків і зборів у діяльності органів державної влади, контролюючих інституцій та суб’єктів господарювання: аналітичний супровід фінансування житлових проєктів; контроль за фінансово-податковою поведінкою посадових осіб забудовних компаній і органів влади; моніторинг податково-фінансових ризиків, створення центрів аналізу ризиків у будівельних та інвестиційних проєктах; застосування механізмів прогнозування податкових правопорушень, системи індикаторів податкових і фінансових зловживань й ризик-аналізу фінансових операцій, електронних реєстрів, інтерактивних платформ і публічних порталів; запровадження інституту незалежного контролю та введення професії «інженера-консультанта».

Практичне значення одержаних результатів. Результати дослідження можуть бути використані у:

– *науково-дослідній роботі* – для подальшого здійснення загальнотеоретичних і галузевих досліджень щодо удосконалення національного законодавства та правозастосовної практики запобігання ухиленню від сплати податків у сфері будівництва (акт Національної академії внутрішніх справ від 07.10.2025 р. № 476-НД);

– *практичній діяльності* – з метою розроблення та вдосконалення кримінально-правових та кримінологічних заходів запобігання, підготовки методичних рекомендацій (акт ГС «Українська асоціація девелоперів» від 12.05.2025 р. № 1/12/05/25);

– *освітньому процесі* – при підготовці лекцій, семінарських і практичних занять, методичних рекомендацій, тестових завдань і дидактичних матеріалів з кримінального права та кримінології (акт Національної академії внутрішніх справ від 07.10.2025 р. № 477-ОП).

Апробація результатів дисертації. Основні положення та висновки дослідження оприлюднені автором у виступах на всеукраїнських і міжнародних науково-практичних конференціях, семінарі, зокрема: «Актуальні проблеми кримінального права» (м. Київ, 30 листопада 2022 р.); «Актуальні проблеми кримінального права» (м. Київ, 23 листопада 2023 р.); «Актуальні проблеми кримінального права» (м. Київ, 28 листопада 2024 р.).

Публікації. Основні положення та висновки дослідження, сформульовані в дисертації, відображено в 7 наукових публікаціях, серед яких чотири статті – у наукових фахових виданнях України, три тези доповідей, які оприлюднено на всеукраїнських науково-практичних конференціях, а саме:

1. Овсій Д. Ю. Оподаткування діяльності європейських операторів соціального житла в контексті міграційних процесів. *Migration & Law*. 2024. Vol 4. Issue 2. С. 30–42. DOI: <http://doi.org/10.32752/2786-5185-2024-4-2-30-42>

2. Овсій Д. Ю. Теоретичні засади кримінальної відповідальності за ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів) у сфері житлового будівництва. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія: Право. 2024. Випуск 84: частина 3. С. 329–334. DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2024.84.3.50>

3. Кришевич О. В., Овсій Д. Ю. Методологічні засади дослідження кримінальної відповідальності за шахрайство та ухиленням від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів) у сфері житлового будівництва. *Наука і техніка сьогодні*. Серія право. 2024. № 8 (36). С. 66–78. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-6025-2024-8\(36\)-66-78](https://doi.org/10.52058/2786-6025-2024-8(36)-66-78)

4. Овсій Д. Ю. Проблеми кримінальної відповідальності за ухилення від сплати податків: міжнародний досвід та можливість його застосування для України у сфері житлового будівництва. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2025. № 4. Ч. 3 С. 92–97. DOI: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2025.04.3.14>

5. Овсій Д. Ю. Кваліфікація відмежування ухилення від сплати податків від оптимізації оподаткування. *Актуальні проблеми кримінального права: матеріали XII Всеукр. наук.-теорет. конф., присвяч. пам'яті проф. П. П. Михайленка* (Київ, 30 листоп. 2022 р.). Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2022. С. 259-261.

6. Овсій Д. Ю. Розмежування адміністративної, фінансової та кримінальної відповідальності за ухилення від сплати податків. *Актуальні проблеми кримінального права : матеріали XIII Всеукр. наук.-теорет. конф., присвяч. пам'яті проф. П. П. Михайленка* (Київ, 23 листоп. 2023 р.). Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2023. С. 397-400.

7. Овсій Д. Ю. Вплив фактору оплати активу коштами спільного інвестування для правової кваліфікації ухилення від сплати податків інститутами спільного інвестування. *Актуальні проблеми кримінального права : матеріали XIV Всеукр. наук.-теорет. конф., присвяч. пам'яті проф. П. П. Михайленка* (Київ, 28 листоп. 2024 р.). Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2024. С. 388–391.

Характеристика особистості здобувача. Овсій Дмитро Юрійович, 1985 року народження, освіта вища юридична, у 2008р. закінчив Київський університет права Національної академії наук України за спеціальністю «Правознавство» (диплом магістра). З лютого 2007 р. по лютий 2010 р. працював юристом у ТОВ «Компанія з управління активами “Систем Ессет Менеджмент”», ТОВ «Терра Альянс Україна» та ТОВ «Терра Девелопмент». З лютого 2010 р. по сьогоднішній день — директор, керуючий партнер ТОВ «Адвокатська фірма «GORO Legal». лектор Школи девелопменту Urbanland (курси з партнерства у девелопменті та інвестицій), учасник Комітету з будівництва та енергоефективності Німецько-української промислово-торгової палати (АНК), член правління Асоціації девелоперів України.

Оцінка мови та стилю дисертації. Дисертація написана науковим стилем, українською мовою. Наукові положення, висновки та рекомендації викладені стисло, точно, ясно та просто, що забезпечує легкість і доступність їх сприйняття. Дисертація оформлена згідно з вимогами МОН України.

Структура дисертації відповідає меті, завданням, предмету дослідження і вимогам Міністерства освіти і науки України та складається із вступу, трьох розділів, які містять дев'ять підрозділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

Відповідність дисертації встановленим вимогам і визначеній спеціальності. Зміст дисертації відповідає спеціальності 081 «Право».

УХВАЛЕНО:

1. Затвердити висновок про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Овсія Дмитра Юрійовича на тему «Кримінально-правові та кримінологічні заходи запобігання ухиленню від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів) у сфері житлового будівництва в Україні».

2. Констатувати, що за актуальністю, ступенем новизни, обґрунтованістю, науковою та практичною цінністю здобутих результатів Овсія Дмитра Юрійовича відповідає спеціальності 081 «Право» та вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 261 (зі змінами й доповненнями), наказу Міністерства освіти і науки України «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» від 12 січня 2017 р. № 40 (зі змінами й доповненнями) та Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 (зі змінами й доповненнями).

3. Рекомендувати дисертацію Овсія Дмитра Юрійовича на тему «Кримінально-правові та кримінологічні заходи запобігання ухиленню від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів) у сфері житлового будівництва в Україні» до захисту на здобуття ступеня доктора філософії у разовій спеціалізованій вченій раді за спеціальністю 081 «Право».

Результати голосування присутніх на засіданні докторів та кандидатів наук за профілем поданої на розгляд дисертації: за – 14 проти – немає, таких, що утримались – немає.

Головуючий -

**Т.в.о. завідувача кафедри кримінального права
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук**

Ірина ТКАЧЕНКО